

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. D. Ioannis Ivsti Lanspergii, Natione Bavari, Illvminati
Ac Religiosissimi viri, Carthusiae Coloniensis ante annos
centum Vicarii, & Magistri Nouitiorum laudatissimi Opera**

In Qvinque Tomos Distributa, à mendis expurgata, veteri integritati
restituta, & indicibus locupletata

De Tempore

Landsberg, Johannes Justus

Coloniae Agrippinae, 1631

Exegesis Evangelii in Dominica Sanctissima Trinitatis, Ioannis III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47044](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47044)

Audete, perfecti estote, exhortamini, idem sapite. Pacem habete: & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum. Gratia Domini nostri Iesu Christi, & charitas Dei, & communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis, Amen.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

Ioan. 1.

Math. 5.

1. Cor. 1.

Eph. 4.

1. Cor. 13.

Ioan. 3.

Galat. 4.

1. Petri 2.

GAudete de gratia Domini nostri Iesu Christi, qui vos vocavit potestatemque dedit filios Dei fieri. Gaudete quoque de secura vestra conscientia, quæ vos non reprehendit, nec aliquid retinetis in ea mali, quod vobis placeat repositum. Perfecti estote, non ut nihil vobis adijci ultra possit in virtutibus incrementi (hoc enim modo Deus solus est perfectus) sed ut perfecti sitis, quibus nihil ad salutem, & iustitiam desit, quod sit vobis necessarium. Exhortamini alius alium, quo promoueat fratrem suum vnusquisque ad meliora. Idem sapite, ne in vobis dissensiones inueniantur, & schismata. Pacem habete inter vos, supportantes inuicem in charitate, pacemque habete cum Domino Deo, ne ab eius voluntate dissentiat. Quod si feceritis, Deus pacis & dilectionis autor, atque largitor, erit vobiscum. Gratia Domini nostri Iesu Christi, qua nobis gratis peccata nostra donauit. Charitas Dei, qui sic mundum dilexit, ut Filium suum daret vnigenitum in mortem, ut omnis qui credit in illum non pereat, sed habeat vitam æternam: & communicatio sancti Spiritus, qui tam Patri in dilectione, quam Filio in misericordia, & gratia nobis impartienda communicauit, cooperans nostram salutem, sit cum omnibus vobis. Hæc enim Trinitas salutis nostræ perfectio est. Charitas namque Patris misit nobis Filium suum, Filius seipsum nobis tradidit in redemptionem & precium, auferens à nobis chi-rographum delicti, & sententiam mortis. Spiritus sanctus, ut hanc gratiam percipiamus, possideamusque salutis, sui communicatione facit.

EXEGESIS EVANGELII IN DOMINI
ca Sanctissimæ Trinitatis, Ioannis III.

Trinitatis
personarum
in diuinis as-
sertio.

HOdie octauæ sunt Pentecostes, quibus memoria adhuc recollitur misericentiæ, & donorum Spiritus sancti, quæ potissimum nobis in regeneratione nostra spirituali infunduntur, hoc est, in baptismo in quo renascimur, in fide, & in nomine sanctæ Trinitatis, cuius hodie solenne festum seruat Ecclesia, & Euangelio satis congruo vitur, in quo memoria sit Spiritus sancti, & regenerationis nostræ. In hoc Euangelio inuenitur Trinitatis personarum in diuinis assertio, sicut dixi. Si quidem Pater significatur cum sua potentia, in hoc quod dicitur: Nemo potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. Exprimitur Filij persona cum sua sapientia, vbi dicitur: Rabbi, scimus quia à Deo venisti magister. Exprimitur Spiritus sancti persona cum sua bonitate, vbi dicitur: Spiritus vbi vult spirat. Sic ergo dicit sanctus Ioannes:

Erat homo ex Phariseis Nicodemus nomine, princeps Iudæorum.

Describitur nobis Phariseus quidam ac princeps, legisque doctor, qui de
f. 21a

ſecta erat Phariſæorum, Nicodemus nomine. Hic occultus erat diſcipulus Domini, qui viderat ſigna & miracula Domini: vnde intellexit aliquid, quàm in alio puto homine, plus eſſe in Chriſto: Non tamen palam audebat conſiteri Chriſtum, propter metum Iudæorum, ne extra ſynagogam fieret. Erat enim illorum vnus, de quibus Euangelista dicebat: Veruntamen ex principibus multi crediderunt in eum. Et ipſe erat princeps non ſummus, ſed de principibus vnus, pura rector, atque Doctör Iudaicæ plebis. Propterea mox ſequitur: Princeps Iudæorum. Hic itaque excellentiam poteſtatis & ſapientiæ mirabilem Ieſu ſentiens, deſiderabat magis informari.

Hic venit ad Ieſum nocte, & dixit ei: Rabbi, ſcimus quia veniſti à Deo magiſter. Nemo enim poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo.

Nicodemus, inquit, nocte venit ad Ieſum. Quare nocte? Ideo profeſſo, quia Iudæorum metuebat inuidiam, ac perſequutionem, vt interdium non auderet Chriſtum accedere. Vel, quia doctör erat legis, erubeſcebat palam à Chriſto diſcere. Hic Nicodemus fuit, qui fauore Chriſti locutus eſt ipſum excuſans, alijsq; principibus dicens: Nunquid lex noſtra iudicat quenquam, niſi prius audiat illum? Hic etiam Chriſtum ſepaliuit: Itaq; cùm eſſet cum Chriſto ſic eum alloquitur. Rabbi, ſcimus quia à Deo veniſti miſſus ſcilicet magiſter veritatis. Beatus quem non pecunia, ſed ſapientia & ſtudium veritatis, facit magiſtrum. Nemo enim poteſt hæc ſigna facere quæ tu facis, niſi fuerit Deus cū eo, id eſt, niſi Dei fuerit amicus, cui diuina virtus cooperetur, quemq; orantem exaudiat. Miracula non ſemper teſtantur ſanctitatē, alioqui nõ diceretur: Diſcedite à me operarij iniquitatis, his qui ſunt Chriſto diſcitur: Domine nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo multa ſigna fecimus? teſtantur tamen veritatem doctrinæ. Niſi enim quis veritatis ſit prædicator, ac doctör, Deus eius mendacio non atteſtabitur, nec illi miraculis gloriſicabit ad alios ſeducendos. Obſerua quòd Nicodemus conſitetur Ieſum amicum Dei, à Deo miſſum, ſed nondum credit Filium Dei. Vide tamen quàm benignè Dominus eum recepit, quomodo imperfectionem fidei eius non arguit, aut exprobrat, ſed diſſimulat. Verùm ignorantiam cupiens erudire, miro modo per obſcura verba eius ingenium, ac pietatem exercens erigit. Docuerat enim ipſe Dominus lignum fumigans non extinguendum, nec calamum quaſſatum confringendū. Videte etiam quòd Dominus non mox ſe conſitetur Dei Filium, ſed vbique ſe magis oſtendit Dei Filium virtute, quàm ſermone. Satis ſibi videbatur aſſuere, quòd nihil doceret, nihil ageret contrarium Patri: quis autem eſſet, quidve poſſet, re ipſa loquebatur.

Reſpondit Ieſus & dixit ei: Amen amen dico tibi, niſi quis natus fuerit denuo, non poteſt videre regnum Dei,

Non ad ea verba quæ ille loquebatur, Ieſus reſpondit, ſed ad eius animū, intentionem quæ Nicodemi, qui propterea venerat, vt diſceret à Chriſto, quomodo oporteret eum ſaluum fieri. Ad hoc igitur Dñs reſpondit: Amen amen dico tibi, niſi quis natus fuerit denuo, ſcilicet per ſpiritualem regenerationem.

HHH 4 neratio-

Nicodemi
deuotio erga
Chriſtum.

Ioan. 7.
Ioan. 19.

Lucæ 11.

Matth. 7.

Nicodemi
fidei imper-
fectio quia
Iſaia 42.

Ibidem.

nerationem, qua esse aliquid Spirituale incipiat habere, ac deiforme, quomodo ex naturali, corporalique generatione olim esse recepit corporeum, ac naturale (Hoc autem esse spirituale recipimus in baptisinate) Non potest videre regnum Dei, id est, scire secreta Ecclesie & diuinitatis. Verum de hac spirituali generatione nihil intelligens Nicodemus, disputare cepit contra verba Christi. Non enim erat de numero illorum, qui audientes verba Christi, nec intelligentes scandalizati sunt & abierunt: quia quod non intelligebat, vt intelligeret, apud magistrum veritatis instituit.

Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo potest homo nasci cum sit senex? Nunquid potest in ventrem matris suae iterato introire & renasci?

Marc. 6.
Ioan. 6.

Non intelligens Christum Nicodemus, putabat illum de carnali loqui generatione. Extra enim hanc nondum aliam didicerat. Ideo ad haec verba Iesu expauescens quaerit, dicens: Quomodo potest homo nasci, cum sit senex? De seipso loquitur interrogans, quia pro seipso tantum erat sollicitus cum esset senex. Corporali enim regeneratione nec infans posset renasci. Nunquid potest homo in ventrem matris suae iterato introire, & renasci? Quasi diceret: Hoc tam absurdum, quam impossibile foret. Volens Iesus lucidius loqui & tollere obscuritatis verborum ambiguitatem, sermonem suum manifestius iterat.

Respondit Iesus: Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

Natiuitas
hominis
triplex quae

Terribles
quis fuerit.
Genes. 10.

Natiuitas
hominis quae
fit miserabilis.

Natiuitas spi-
ritualis quae

Augustin.
Agor.

Hic cuiusmodi natiuitate loquatur, lucidius explicat, nempe eam quae est spiritualis, ex aqua, quae sola quidem & sine verbo nihil nisi corpus laueret: verum accedente verbo, accedente Spiritu sancto in baptismo, in aliam vitam, & alium viuendi modum, seu in aliud viuendi genus renouat hominem. Quocirca sciendum, triplicem esse natiuitatem. Primam ex parentibus, quae carnalis est, quae cum dolore matris omnis infans in mundum nascitur plorans, tamen de Zoroaste (quem Cham filium Noe fuisse autumant) legatur, quod mox natus riserit. Hic artis magicae fuisse refertur inuentor, Rex Batrianorum, à Nino rege Assyriorum, qui in Genesi Assur vocatur, postea occisus. Prima itaque vox hominis post hanc natiuitatem est ploratus. Nascitur etiam homo curuus, quasi quadrupes more bestiarum. Vnde merito humiliari deberemus. Est enim miserior omnibus pullis bestiarum homo. Bestiola enim alia mox nata, gradi, aut repperit, & edere incipiunt. Homo nisi alieno fultus auxilio, nihil horum potest. Secunda natiuitas est spiritualis, qua in vitam spiritualem regeneramur in baptismo. Aqua enim elementaris tenet locum, seu speciem matris. Spiritus sanctus tenet locum patris. Verbum autem Sacramentale est, quasi semen diuinum, Augustino dicente: Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum. Nec ociosum nobis videatur in aquam mergi, quando quidem Petrus eos quoque qui Spiritum sanctum receperant, iussit nihilominus baptizari. In aqua enim dum mergimur, vetus homo noster sepelitur, & emer-

emergentibus nobis, nouus homo, qui secundum Deum est, resurgit. Consepelitur itaque, ut Apostolus ait, Christo per baptismum. Tertia natiuitas est caelestis, qua nudi egredimur de utero Ecclesiae per mortem, & in nouitatem gloriae renascimur, liberati ab omni miseria & angustia praesentis uitae. Primam solum natiuitatem Nicodemus meditabatur, qua per generationem carnalem homo esse acquirit humanum & corporale: ignorabat uero aliam esse uitam, scilicet gratiae, aut aliud esse spirituale, quod assequimur in baptismo. Idcirco Dominus plenius ei distinguit, dicens inesse homini oportere duplicem uitam, seu duplex esse.

Natiuitas
hominis caelestis quae
Rom. 6.
Coloss. 2.

Quod natum est, ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu spiritus est: Non mireris quia dixi tibi: Oportet uos nasci denuo. Spiritus ubi uult spirat, & uocem eius audis: sed nescis unde ueniat, aut quo uadat.

Quod natum est ex carne, caro est, id est, proles genita à carnali parente, caro est, & generatio carnalis habet esse carnale, & quod natum est ex spiritu, id est, quod spiritualiter natum est, Spiritus est. Non mireris, non sit tibi adeo hoc rarum, aut alienum, quia dixi tibi: Oportet uos nasci denuo. Obiectio enim tua loquitur de carnali generatione, ego de spirituali loquor. Spiritus, id est, uentus, ubi uult spirat, id est, fiat illuc quo inclinatur, & uocem eius, id est, sonum audis, & nescis unde ueniat aut quo uadat. Ac si diceret. Esse spiritualem natiuitatem dico, nec tamen eam propterea non debes credere, quia non capis hanc generationem, quum nec intelligas uentum quem audis, unde ueniat, aut quo uadat, id est, ubi incipiat, aut terminetur. Aut aliter: Spiritus sanctus ubi uult spirat, id est, gratiam suam ubique uoluerit, liberè effundit, & uocem eius, id est, sacram Scripturam, in qua tibi loquitur, & intus operatur, audis: aut uocem eius, id est, internam allocutionem, quam intus percipis, audis, sed nescis unde ueniat, aut oriatur, nec quo uadat, id est, ubi terminetur. Quasi dicat: Multa sunt, quae percipis esse, quorum tamen originem & finem nescis, hoc scilicet sciens, quod sunt, alia, quae quomodo, aut unde sint, nescis.

Sic est omnis, qui natus est ex spiritu.

Cuius natiuitatis principium, id est, Spiritum sanctum, & finem, id est, aeternam felicitatem nescis. Quasi dicat: Tametsi uideas eum, qui in baptismo renascitur, & aquam, uerbaque sacramentalia quibus regeneratur: non tamen uides Spiritum sanctum regenerantem, à quo renascentia haec oritur, nec ad quid illum renascentia, seu spiritualis natiuitas perducatur, scis. Quomodo ergo in illis quorum originem & finem nescis, licet scias ea fieri, ita credas oportet spiritualem natiuitatem, quamuis eius natiuitatis occultum mysterium, id est, regenerandi principium & finem non capias.

Respondit Nicodemus, & dixit ei: Quo modo possunt haec fieri?

Non reprehendit haec uera non esse, sed quae credebatur uera esse ea optabat intelligere. Erat enim totus in lege eruditus, sed circa literam solum uari adeo fuit assuetus, ut ad spiritualia capienda minus propterea idoneus esset.

Nasci ex spiritu quis dicitur.

Augustin.

offer. Et ideo Dominus, vt magis reddat capacem, duriusculè loquitur ad humiliandum eum. Erat enim magister in lege, & idcirco aliquid erat in oculis suis & aliorum (quod satis indicat, quod nocte quasi verecundus ad discendum ad Dominum venit) ideo à Domino humiliabatur. Nemo enim ex spiritu nascitur, teste Augustino, nisi humilis fuerit.

Respondit Iesus & dixit ei: Tu es magister in Israel, & hæc ignoras? Amen amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur, & testimonium nostrum non accipitis.

Exod. 14.

Tu qui es magister in Israel constitutus, merito hæc ignorare non deberes, qui baptisimi Sacramentum sub figura in transitu maris rubri, & in tot ablutionibus veteris testamenti toties legisti. Amen amen dico tibi, quod scimus nos, scilicet Pater, Filius, & Spiritus sanctus, aut nos Messias, Rex & Christus, loquimur: & quod vidimus oculo scilicet interiori, testamur, id est, constanter asserimus, & miraculis testamur ego & renati Apostoli, de his puta, quæ ad salutem scitu necessaria sunt: & testimonium nostrum non accipitis, id est, verbis prædicationis nostræ non creditis vos pharisei & principes. Non loquitur autem hæc verba singulariter Nicodemus qui credebatur, licet in fide cupiebat informari sed de populo toto Iudæorum.

Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo si dixerò vobis cælestia credetis?

Nicodemum vt Christus exerceat ad humilitatē.

Vide, quomodo Nicodemum de altitudine humanæ sapientiæ ad humilitatem, de litera ad spiritum ducere nititur. Multipliciter enim illum humiliat, exercetque, vt capacem spiritus, vtque diuinæ eruditioni reddat idoneum. Si, inquit, terrena dixi vobis & non creditis (terrena non solum ea putat, quæ hic de vento & spiritu, sed quæ etiam ante locutus est, quàm Nicodemus accesserat ad Iudæos) quomodo si dixerò vobis cælestia, credetis? puta de inuisibilibus Dei, de Trinitate personarum, & diuinitatis vnitatem, de Filij æternæ generatione? Sunt tamen quadam cælestia & secreta, quæ ad Christum pertinent, hæc Christianum non oportet ignorare, vt sunt personæ vnitatis in Christo sub duabus naturis, eiusdem passio quæ eramus redimendi, item Dei amor erga nos, qui Filium suum pro nobis dedit in mortem, ne pereamus. De his Nicodemum instituit. Propterea sequitur.

Roman. 8.

Et nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis qui est in cælo.

Naturæ duæ quæ in Christo sint intelligendæ.

Pro verborum horum intellectu rememorandum est Christum vnâ deputatæ esse personam in duabus naturis. Quare quicquid vel alterius naturæ gratia, hoc est, aut humanæ, aut diuinæ huic conuenit, toti Christo propter identitatem personæ tribuitur. Verbi gratia: Dormire Christo conuenit ratione humanæ naturæ tantum, non ratione diuinæ, toti tamē Christo tribuitur, vt verè dicam Christum, qui in vna persona est Deus & homo, dormisse: & iterum dicam eundem mortuos suscitasse, quæuis hoc ei ratione

one diuinitatis, illud ratione humanitatis tantum conueniat. Idem igitur crucifixus est, & creauit mundum. Idem in nau dormiuit, & imperauit uentis. Idem lachrymatus est, & Lazarū de monumento resuscitauit, quia Filius Dei, & Filius hominis vnus est. Vnde dicimus: Iesus creauit mundum, & Deus pro nobis mortuus est, quia humana & diuina cōueniunt eidem personae ratione duarū naturarum. Hoc modo, quia Filius Dei descendit de caelo, dicitur etiā Filius hominis descendisse. Descendit autē Filius Dei de caelo non mutando locū, quia qui ubiq; est, non est in loco: sed de caelo in mundū descendisse dicitur, quia nouo modo ibi esse incepit, per humanitatis assumptionem scilicet, propter hanc vnitatē identitatēq; personae. Dicitur etiam Filius hominis de caelo descendisse, quomodo Deus dicitur pro nobis crucifixus. Dicitur quoq; in caelo esse Filius hominis, quia Deus cui in vnā personam est vnitus, est in caelo. Vt igitur sapius dixit tanta est vniō duarū naturarū in Christo, vt humana diuinis, & diuina humanis conueniant. Sed dicitur: Quomodo nemo ascendit in caelū, nisi Filius hominis? Respondēdum primo: Hoc verbū ascendit, si intelligatur praeteriti esse temporis, aut praesentis, sic ante passionem eius nemo ascendit, aut nemo ibi esse potuit, praeterquā ipse. Nobis enim omnibus clausum erat caelū. Quomodo autem ipse ibi erat, iam dictū est, quia ratione Deitatis ibi erat: Christus, qui causa humilitatis creherrimē se Filium vocat hominis. Secundo dicendū hoc esse verū, si intelligatur virtute propria ac merito. Nemo enim praeter ipsum merito proprio, sed omnes merito Christi, cuius sumus mēbra ascendimus. Ideo potest tertio modo verū esse, si per Christū acceperimus mysticū eius corpus, id est, tam caput quā mēbra: Ipse enim caput est, omnes verō electi eius sunt mēbra. Tunc enim praeter Christū nemo ascendit in caelū: omnes autē nos in eius corpore sumus mēbra, qui cum eo, & per eum, & in eo ascendimus. Hoc praestat nobis baptismus, in quo Christo renascendo incorporamur. Ibi enim virtus passionis, & meritorū Christi nobis cōmunicatur. Sunt autem verba quae rectē Nicodemo informando conueniebant, quo intelligeret, quis esset huius regenerationis in baptismo fructus, quaeue efficacia, aut operatio, & quo perduceret nos. Idcirco etiā de passione sua mox subiungit, cuius virtute operatur baptismus. Decebat enim Christum, vt qui de sua maiestate Nicodemo aliquid insinuauerat, insinuaret etiam de suae passionis humilitate. Propterea sequitur:

Et sicut Moses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltauit Filium hominis, vt omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam aeternam.

Similitudinem passionis suae qua in cruce erat exaltandus, quantum ad modum suspendendi, intuendi, sanandiq; pertinet, per figuram explicat, dicens: Sicut Moses exaltauit, id est, in altum suspendit serpentem aeneum in deserto. In Numeris legimus populum Israel, quum tædere cœpisset itineris ac laboris, murmurasse contra Deum & Moysen, ac dixisse: *Anima nostra* *maius est super cibo isto leuissimo* &c. quomodo miserit Dominus ignitos serpentes in populum: à quibus cum alij fuissent interempti, alij laesi, alij penitentes venerunt ad Moysen rogātes, vt oraret Dominū pro amotione serpentū.

Matth. 8.
Ioan. 11.

Filius hominis quomodo dicitur vere descendisse de caelo.

Ascendisse neminem in caelum nisi Filium hominis qui sit intelligendum.

Matth. 1. 9.

& 21.

Marc. 1. 9. 10.

& 4.

Luca 9. 11. 15.

& 21.

Ephes. 4.

Num. 21.

Quo orante, dixit Dominus: *Fac serpentem anelli: & pone eius pro signo: qui percussus aspexerit eum, viuet.* Itaque sicut Moses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari, id est, in cruce leuari oportet Filium hominis. Oportet hac scilicet conditione stante, si redimi atque sanari genus debeat humanum, vt omnis qui credit in eum (quod est fide Christum intueri) non pereat, sed habeat vitam aeternam. Hanc nobis largiatur Dominus noster Iesus Christus, cum Patre & Spiritu sancto in secula benedictus, Amen.

SERMO DE EADEM DOMINICA.

Que scire, qua item credere debeamus, & quam sit Deo gloriofor nostra fides, quam scientia.

Benedicat nos Deus noster, benedicat nos Deus. Psalmo LXVI. Charissimi filij, hodie sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, hoc est, vnus Dei, & in diuinitate trium personarum distinctarum agimus solemnitate. Quarum scilicet personarum licet sit realis distinctio, vt qui sit Pater, non sit Filius, & qui Filius, non sit Spiritus sanctus, & Spiritus sanctus neque Pater sit, neque Filius: omnium tamen trium personarum vna est essentia, vna natura, vna diuinitas, vna potestas, vna virtus, vna potentia, vna maiestas. Quod si inquiritis, quomodo hoc capere possitis, vt tres sint personæ realiter distinctæ, quarum vna non sit alia, & tamen tres sic distinctæ personæ, non sint nisi vnus Deus, vna potentia, vna virtus, &c. fateor nescio vobis explicare, nec vos potestis intelligere. Benedicatur igitur Deus, cuius tanta est maiestas, tanta potentia, tam immensa bonitas & virtus, vt à suis, non solum hominibus, verum etiam ab Angelis capi, seu comprehendi non possit. Quicquid igitur de diuinitate intelligere non possumus, aut capere, quomodo, aut quare sit, non debemus tamen ignorare, sed credere, quia sit. Benedictus enim Deus, nihil imposuit nobis sciendum, quod intellectu capi, vel nimis difficile, vel impossibile sit, sed humiliter credendum. *Sompe de enim impossibile est placere Deo.* Voluit autem Deus nos magis credere, quam scire mysteria sua, vt paulo post dicemus.

Hebr. ii.

I.
Quenam scire
debeat homo.

Sciendum igitur primo hominem esse ab aliquo, sub aliquo, ad aliquid, & super aliqua. Homo, inquam, est ab aliquo, quia nihil est principium, seu causa sui ipsius. Res etiam nulla potuit facere seipsam. Antequam enim fieret, non erat. Sed quod non est, quid potest facere? Omne ergo quod esse incepit, ab alio incepit. Et illud vnde? Ab alio. Et illud vnde? Ab alio etiam. Hoc tamen non procedere potest in infinitum, sed necesse tandem est inuenire aliquid, quod à nullo incepit, sed semper fuit, quod principium fuerit, & causa aliorum, hoc est, quod esse alijs dederit, & à nullo acceperit. Et hoc philosophorum quidam vocabant primum principium, primam causam, ens entium: nos vocamus Deum, qui omnia creauit, & ipse à nullo creatus, sed est æternus. Si enim Deum aliud aliquid creasset, hoc quod ipsum creasset, foret Deus, non quod est creatum. Deus igitur est, à quo omnia sunt. Non potest autem esse nisi vnus Deus, quia cum Deus debeat esse Omnipotens, si duo essent, alter non esset Omnipotens. Si enim alter alterum nolit esse, aut hoc posset obtinere, aut non posset. Si obtineret, vt alter non sit Deus

Quod non
possit esse nisi vnus Deus.

- obediendi, aut nulla, aut non potior, quam ipsemet Deus, cui obtemperare velimus: ideo, quia Deus noster est, creator noster, solus bonus est, & in æternum misericordia eius. Itaque in hoc honoratur Deus, quod nude, atque simpliciter ei creditur.
- Secundo est nobis ille modus felicior, quia magis meremur, imo sola fide meremur. Nam homo qui assentit his tantum, quæ sensui sunt manifesta, quid laudis, aut meriti habet? Porro, qui suum intellectum captivum ducit in obsequium Christi, ut quæ etiam non capit, credat, quæ non intelligit, astruat, & his quibus intellectus humanus contradicit, aut repugnat, ipse per fidem assentiat, ea propugnet, atque confirmet, laude ac merito est dignus. Fides enim (ut Gregorius ait) non habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum. Propterea Abrahamæ fides commendatur, qui contra spem in spem credidit, puta quod ex vetula vetulus, iuxta verbum Domini generaret.
- Videte præterea Abrahamæ fides quanta fuerit. Promissionem acceperat in semine suo, quod per lineam Isaac esset descendendum, benedicti omnes gentes: item quod semen eius possessurum esset terram illam omnem, in qua peregrinabatur. Post hæc itaque promissionem cum iam haberet filium, per quem sperare poterat promissionem eandem impleri, iussus est Domino Isaac filium suum immolare. Cuius voci Abraham obediens, eduxit Isaac suum natum in montem, atque paravit se ad eundem immolandum, in spem contra spem credens. Spes enim eius erat, quod in semine eius benedicerentur omnes gentes. Spes quoque erat illi, quod eius semen forte terram promissionis obtenturum: quam spem ex promissione accepit. In hæc spem credidit, ita scilicet esse futurum, quomodo erat promissum: & hoc contra spem, quia hæc spes ruere iam videbatur, & deinceps fore nulla, ubi immolasset filium suum. Obediens tamen nihilominus Deo voluit, & contra spem credidit, vel in morituro, seu immolando filio implendum, quod erat promissum. Porro, quomodo impleteretur promissio hæc, Deo commisit. Satis erat ei propter hæc obedientiam immolandi filij à spe non excidere. Beatorum autem adhuc multo fuit beata Maria, quæ credidit etiam virginem se parituram. Itaque filij charissimi, credamus vnum esse Deum, à quo omnia facta sunt, Omnipotentem & sempiternum qui creavit nos, qui pascit nos, qui redemit nos, qui gubernat nos, qui saluos nos fecit, id est, qui in statum nos constituit salutis, cuius præceptis si obedierimus, saluabit nos. Hic Deus cum sit trinus in personis, hoc est, aut sit Pater, aut Filius, aut Spiritus sanctus, non tamen nisi vnus est Deus. Pater certè est Deus, Filius est Deus, & Spiritus sanctus est Deus, non tamen tres sunt dii, sed vnus est Deus. Omnium enim trium personarum ita distinctarum, ut vna non sit alia, est vna natura, vna essentia, vna potestas, vna maiestas, vna eademq; diuinitas. Quod quomodo hoc fieri possit, nolite velle inuestigare, quia non capietis, sed credite ita esse, & fides hæc saluabit vos. Non oportet vos scire, quomodo sit, sed oportet vos credere, quod ita sit. Nam in scriptura sancta sic legitur: *Audi Israel, Deus tuus Deus vnus est.* In nouo tamen testamento Trinitas personarum nominatur puta in epistola Ioannis: *Ibi tres sunt* (inquit Ioannes) *qui testimonium dant in celo: Pater, Verbum, & Spiritus sanctus.* Quapropter filij
- Marc. 10.
Psalm. 55.
- Hebr. 11.
2. Cor. 10.
- Gregor.
- Hebr. 11.
Gen. 15.
- Gen. 21. 13.
Abrahæ fides
quanta.
- Genes. 22.
- Genes. 22.
- Abraham uti
in spem con-
tra spem
crediderit.
- Lucæ 1.
- Ioan. 1.
- Deut. 6.
1. Ioan. 1.

fit Deus, aut ut destrueretur, qui periret, non esset Omnipotens, quia se saluare non posset. Si autem prior non obtinere posset, ut alter periret, iam ipsemet non esset Deus, quia non Omnipotens esset, & se potentior habere. Quapropter, sicut dixi, necesse est omni homini, ut sciat se esse sub Deo, & à Deo. Alioqui quomodo honorabit eum, qui fecit illum, si nesciat à quo factus est? Debet præterea homo scire Domini & creatoris sui maiestatem, quo dignè reueretur illum, diligenter se eidem subiciat, illique fideliter seruiat, ne ingratus inueniatur. Tertio, scire hominem oportet, Dei & creatoris sui voluntatem, alioqui non poterit seruire Deo. Quarto, scire hominem conuenit Domini Dei sui iustitiam in eos, qui illam contemnunt, misericordiam verdè in eos, qui seruiunt illi: credere quoque remunerationem omnium operum, tam bonorum, quam malorum futuram à Deo. Quinto, cognoscere homini est necessarium, ad quid sit creatus, nempe ut Deum cognoscat & diligat, Deo seruiat & obediat in hoc mundo, tanquam in exilio constitutus, desideret, expectetque venire ad patriam, in qua perpetua est felicitate donandus. Non igitur peregrinatio propria est habenda, aut amanda. Nam ut Gregorius ait: Qui peregrinationem pro patria appetit, inter dolores dolere nescit. Sexto, est homini necessarium cognoscere, super quæ positus est. Debet enim cognoscere talentum, aut talenta aliqua sibi data: debet quoque, in cuiusmodi sint usum expendenda, & quis fructus hisce talentis quaerendus sit, non ignorare. Qui enim hæc nescit, dispensationem sibi creditam fideliter quoque exercere nescit. Hoc non ignorauit seruus fidelis & prudens, quem Dominus super familiam suam constituit: cui Dominus in fine ubi ratio foret ab eo exacta, dicit: *Euge serue bone & fidelis, quia n modico fusti fidelis, supra multa te constituiam. Intra in gaudium Domini tui.* Omnium autem rerum, omnium bonorum, omniumque sumus donorum Dei dispensatores, ac ministri. Quamobrem in omnibus quoque ministerium nostrum solum debemus cognoscere, non nobis usurpare Dominium. Hæc, inquam, cognoscere atque scire debemus per fidem. Deo enim credere tenemur. Sic enim Hilarius dicit: Soli Deo de se credendum est. Et quid mirum ut Deo, qui se Patrem nostrum fatetur inuisibilem, credamus, quando parentem etiam carnalem, siue patrem, siue mater sit, aliter non possumus cognoscere, aliter non scire nisi credendo? Quis enim hominum suum patrem, aut matrem aliter nouit vniquam? Pater tuus se dicit tuum parentem, credere te oportet. Deus se dicit tuum creatorem, & negabis? Est autem iste per fidem cognoscendi modus Deo gloriofior, quo ea quæ nescimus, quæ intellectu capere non possumus, quæ etiam difficilia, aut penitus vel impossibilia, vel absurda nobis videntur, credimus: & hoc propter Deum, hoc est, propterea credimus, quia Deus dicit, quem sentimus veracem, & qui nos fallere non possit, quia veritas est. Et enim plus credimus, quam intellectui nostro. Nam magis, libentiusque adscribimus intellectui nostro errorem, ignorantiam, & intelligendi impossibilitatem, quam Deo falsitatem.

Summa igitur ratio credendi est ipse Deus, ut quod aliter non credemus, ubi ratio quoque nulla nobis esset alia credendi, hæc nobis sufficiat ad credendum, quia Deus dicit. Quemadmodum ratio alia nobis esse debet

II.

III.
IIII.

V.

Gregor.

VI.

Math. 24.

Hilarius.

Gloriofior

esse fidem

nostram Deo,

quam sciam.

Ioh. 14.

Credendi ratio summa,

quæ sit.

III 3 obe-

filij credatis vnum Deum, & tres personas in diuinitate, ita vt singulae sint Deus, nec tamen tres dii, sed vnus tantum Deus. Qui plus capere non potest, hoc credidisse satis est circa Trinitatem, reliqua credat in fide Ecclesiae.

Fides de sanctissima Trinitate sufficiens quae sit.

Imo hoc sit tibi pro regula generali, contra omnes dubitationes, contra omnes scrupulos, contra omnes ignoraciones, contra fluctuaciones quasque, quibus tentaris, aut impugnaris, non disputare, nec velle perscrutari, sed simpliciter circa hanc responsonem manere: Ego credo, quicquid sancta Ecclesia credit. Ipsa non fallitur, sed nouit quod credit. Quicquid illa credit, credo etiam ego. Maior sit & potior tibi cura, quomodo Trinitatem sanctam vnum Deum venereris, quam vt discutias.

Regula generalis contra omnes dubitationes.

Ad huius tamen cultum & venerationem non pauca nos inducunt. Primum, quod inducit nos, est debitum. Ad hoc enim creatus est homo, vt agnoscat, amet, & laudet creatorem suum, sicut dicit Esaias: *Populum istum formauit mihi, laudem meam narrabit.* Secundo, allicit meritum. Scimus enim id Deo vehementer placere, gratum esse eidem, ad meritum nobis computari, atque non irremuneratum dimitti, quicquid in eius retulerimus honorem, ipso dicente: *Quicumque*

Ad S. Trinitatis cultum nos inducunt quae.

honorificauerit me, glorificabo eum. Tertium, quod nos inuitat, est exemplum, ipsum enim honorat omnis creatura. Siquidem de supremis & caelestibus creaturis scriptum est: *Caeli enarrant gloriam Dei.* De inferioribus quoque alibi: *Omnis spiritus laudet Dominum.* Inter quae nec bruta, nec pisces, nec volucres à Dei veneratione sunt aliena habenda. Quando enim sua naturalia, atque

1. Reg. 2.

conditiones ab omnium creatore sibi inditas exercent, quid aliud quam conditoris sui potentiam, sapientiam, ac bonitatem laudant? Quartum, quod ad Dei venerationem & cultum nos trahere debet, est officium. Hoc enim in caelesti patria nostrum erit officium & exercitium, Deum scilicet laudare perpetuo, ac delectabiliter. Propterea Psalmista dicit: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te.* Vos igitur filij, Trinitatem quia non potestis perfecte capere, hanc amate, illi seruite, illam adorate, illi vos commendate, atque per omnia, & in omnibus placere illi studeate. Quod vobis omnibus largiatur Iesus Christus Dei & Virginis Filius, cum Patre & Spiritu sancto vnus Deus in secula benedictus, Amen.

Psalm. 19.

Psalm. 150.

Officium beatorum in caelo quod.

Psalm. 83.

PRO SOLENNITATE SANCTISSIMI SACRAMENTI Eucharistiae, in Epistolam Paraphrasin, in Euangelium Exegezin, vna cum suo Sermone offendes in secundo Tomo de festiuitatibus Sanctorum.

DOMINICA I. POST DOMINICAM S. TRINITATIS, Epistola prima Ioannis quarto.

DEVS charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. In hoc perfecta est charitas Dei nobiscum, vt fiduciam habeamus in die iudicij: quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. Timor non est in charitate, sed perfecta charitas furas mittit timorem: quoniam timor penam habet. Qui autem timet, non est